

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

Covarrubias y Leyva, Diego de

Antverpiae, 1610

Capvt III. De Poenis Contra Vsvrarios Ivre Pontificio, Regio, Et Cæsareo
Statvtis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96570](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96570)

LIBRI TERTII VARIARVM RESOLVT. CAPVT. III.

DE POENIS CONTRA VSVRARIOS IVRE
PONTIFICIO, REGIO, ET CESA.
REO STATVTIS.

Num. 1.

Quoties questio iuris tractanda contigerit, nam vbi tantum facti questio incidit, communiter receptum est eius cognitionem posse Iudici seculari iure competere.

Vestio iuris est, quando controuersia incidit vtrum contractus vel pactio, siue creditoris solatia intentio sit vsuraria; Facti, vbi quidem constat eam esse vsurariam, sed de repetitione vsurarum, vel de eorum inhibitione agitur. Henric. Canif. tract. de vsur. cap. 9. num. 2. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 37. num. 2. versic. quero igitur.

Intelligitur autem ita demum questio iuris ad Iudicem Ecclesiasticum spectare, si de vsuris iure Canonico prohibitis agatur: Secus vero si de statutarijs controuersia sit. Bayard. in addit. ad Iul. Clar. d. q. 37. de versic. Quero igitur. Quin & alias Iudex secularis de quaestione iuris cognoscit, si incidit, & per modum exceptionis in iudicium deducatur. & hanc esse communem Legistarum & Canonistarum opinionem, tradit Clar. lib. 5. §. fin. quast. 37. num. 2. in fin.

Versic. EGO VT LIBERE.

Primum sane satis probatur vsuras non esse lege supernaturali vetitas.

Quo iure vsura prohibeantur, Diuino, Naturali, Canonico, vel Civili plene Couarr. cap. 1. huius lib. 3. num. 5. & seq. videtur etiam Iul. Clar. lib. 5. §. vsuraru. 3. & 4.

Versic. QVARTO NON EST.

Iudices Ecclesiasticos habere huius criminis aduersus laicos cognitionem, quemadmodum & Iudices seculares, &c.

Molina tom. 2. disputat. 333. in princ. Marant. in Specul. part. 6. num. 108. cum seq. Ac si is qui vsuram exercuit, vel aliud crimen mixti fori commisit, à Iudice Ecclesiastico absoluitur vel etiam punitus fuerit, an iterum apud Iudicem laicum accusari, vel ab eo puniri possit? & posse post Couarr. lib. 2. tractat. cap. 10. num. 6. decidunt Iul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 37. num. 11. & 14. Gyachar. in addit. ad Clar. §. fin. lib. 5. q. 37. nu. 2. versic. pro crimine vsurarum. Soar. in Theaur. receptor. sentent. lit. C. versic. condemnatus ab Ecclesiastico. num. 172. Villalob. in commun. Opin. lit. V. numer. 71. quanquam non è conuerso ab Ecclesiastico coërceri possit, qui à Iudice laico punitus fuit. Gomez. variar. resolut. tom. 3. cap. 1. num. 40. in fin. quem refert & sequitur Clar. pract. quest. 57. nu. 14. Hanc tamen adhibitâ restrictione, dummodo pœna imposita per Iudicem laicum non sit minor illâ quam pro eodem crimine posset imponere Iudex Ecclesiasticus, intelligendo de pœnâ corporali, vel pecuniariâ: non vero de excommunicationis. & hoc temperamento videtur etiam moderanda prior decisio, vt si à Iudice Ec-

clesiastico condignè suis meritis delinquens punitus sit, amplius à Iudice laico puniri non possit. per tradita à Gomez. loc. cit. num. 40. versic. Quarta conclusio. An autem punitus à Iudice originis, domicilij, vel delicti, ab altero eorum iterum puniri queat, vid. Prosper. Farinac. in quest. crimin. q. 7. numer. 261. versic. sed tertia. Bayard. in addit. ad Clar. lib. 5. §. fin. quast. 37. versic. scias autem.

Num. 2.

Quæ quidem infamia ipso iure irrogatur.

Iul. Clar. lib. 5. §. vsuraru. numer. 16. Molina tom. 2. disputat. 334. in princip.

Sed tamen contraria sententia est admit-
tenda.

Aduersatur Henric. Canif. de vsur. cap. 8. numer. 10. 11. & 12. D. Gothofr. ad l. placuit. 19. verb. posse. ff. de vsur. Moribus etiam patriæ mercatores quibus consuetudine vel placitis Principum vsuras centesimas propter verisimile interesse exercere permittitur, nullâ notantur infamiat: atque ita ad dignitates, & munera publica admittuntur.

Num. 3.

Quod intelligendum est, vt Clericus vsurarius primo quidem suspensione punitus.

Panormitanus in citat. ab Auctore cap. praterca. innuere videtur posse viramque pœnam indifferenter imponi, cum vtraque de iure statuta inueniatur, nec sit decum quod prius ad suspensionem, postea vero ad depositionem procedatur: tamen si æquum censetur Molina tom. 2. d. Disput. 334. versic. Clericus vsurarius, vt ordo ille seruetur.

Versic. QVOD VERO,

Non quoad obtinenda.

Arbitratur Molina pract. loc. hoc procedere in ijs beneficijs ad quæ ante pœnitentiam, & satisfactionem erat electus: posse tamen Episcopum, post pœnitentiam & satisfactionem, clericum vsurarium reddere habilem ad beneficia quæ de nouo vacant, & ad quæ post talem pœnitentiam de nouo ius acquirit.

Num. 4.

Versic. EST ENIM ETIS MANIFESTVS,

Etiam si simplex confessio sit.

Contrarium ijs placet qui frequentiam actuum requirunt vt quis manifestus vsurarius constituat, quasi opus sit eum profiteri publicè sæpius, vel domi frequenter, se sub vsuris mutuas: quod & hinc deducunt, quod nomen verbale in vno actu solo non verificetur. Menoch. casu. 235. num. 26. sequitur & probat Henric. Canif. tract. de vsur. cap. 8. nu. 5. Vid. infra nu. 5. Auctorem, & ibi not.

Versic. QVARTO ETIAM DICETVR,

Iudex vero quempiam huius criminis damnare poterit, si is testibus legitimis conuictus fuerit.

iii 3

Duobus

Duobus nimirum vel tribus, uti reprobata Angeli opinione in §. ex maleficijs. n. 3. In fit. de Ad. tenet Menoch. de Arbitrar. l. d. 2. Centur. 3. casu 235. num. 22.

In criminalibus ad punitionem sufficere famam cum argumentis, &c.

De fama, eiusque fide, effectu, & ad eam probandam requisitis. vide Duenn. reg. 299. cum seqq. Villalob. in Commun. Opin. lit. F. num. 6. cum seqq. Mynsing. Centur. 5. observat. 46. Iul. Clar. §. fin. q. 6. versic. illud. tamen 13. cum seqq. & ibi latè Gyachar. in addit. Item an illa, indicia, & coniecturæ, per se probent, vel prius probari debeant, consule Menoch. pract. loc. numer. 27. 28. & 29.

Non censentur legitimi testes qui asserunt ab accusato sub vsuris mutuam pecuniam receperisse.

Vide Menoch. d. cas. 235. num. 23. & seqq.

Tunc erit sufficiens testimonium testium singularium.

Quando testes singulares probent, vel non probent vid. Gabriel. lib. 1. de testib. Conclus. 2. & conclus. 1. Viu. in commun. opin. lib. 1. testes singulares. Eman. Soar. in Theaur. recept. sent. lit. T. verb. testes singulares. num. 155. cum seqq.

Num. 5.

Quoties ageretur generaliter aliquem esse vsurarium manifestum, aut simpliciter quem huius criminis infamiâ publice notatum esse, testes singulares sufficerent.

Menoch. de arbitrar. l. d. cas. 235. nu. 23. Gail. lib. 2. observat. 66. num. 12. Quid autem sit probare delictum in genere vel in specie, tradit Clar. lib. 5. §. final. pract. criminal. quest. 53. numer. 19. ubi credit secundum DD. tunc agi de probando delicto in specie, quando tractatur de puniendo aliquem criminaliter. Cæterum, quando agitur non de pena infligenda sed ad aliud finem, puta excipiendo de Adulterio ad privationem dotis, vel de alio crimine ad diminuendam fidem testis, eo casu dicatur agi de probando delicto in genere: hanc tamè Clari distinctionem latissimè impugnat Riminald. Junior. Conf. 85 tom. 2. inier. Conf. crim. divers. for. & in Confil. 2. per tot. vol. 1. referente Baiard. in addit. ad Clar. loc. cit. num. 41.

Verfic. AT SI IRACETUR.

Qui semel mutuam dederit sub vsuris.

Satis esse vnum Actum eo pacto notorium, contra Covarr. hic, rationibus à se allegatis tenet Molina tom. 2. disput. 334. versic. Covarrunias tertio variat. &c. nec requiri, ut plures actus eâ notorietate exercuerit. Illud tamen concedit testamentum istius vsurarij esse validum qui ante mortem non erat notorius, et si post mortem illum vsuras exercuisse sufficenter probetur, eaque de causâ damnetur, illiusque heredes præcipiantur illas restituere.

Est & hoc ad intellectum cap. quanquam de vsur. in 6. ab Auctore. notandum, quod eius constitutioni non sit locus nisi in vsuris receptis, cum de eis solummodo loquatur: quocirca qui de decisione predicti cap. ad infirmandum testamentum, vel impediendam vsurarij sepulturam, uti velit, non debet simpliciter concipere articulum quod mutauerit sub vsura, sed quod & eam receperit. Ioann. Andr. in dicto cap. quanquam. Henric. Canif. tract. de vsur. cap. 8. nu. 5. versic. final.

Et sic exigitur illius qualitatis probatio.

Menoch. de Arbitrar. iudic. d. casu. 235. nu. 4. Henric. Canif. d. tract. de vsur. cap. 8. nu. 4. versic. & quidem.

Num. 6.

Sed requiri pignoratitiam vel fideiussoria.

Iul. Clar. §. testamentum q. 26. numer. 2. Grass. recept. sentent. §. testamentum. q. 33. num. 8. Vbi vero idonea cautio præstari non potest, satis erit vsurarium iurare quod fideiussorem vel pignora dare non possit, nihilominus, quantum in se est, vsuras sese restitutum. gloss. in c. quanquam. ab auctore citat. Angul. verb. vsura. 2. nu. 8. Sylu. verb. vsura. 8. q. 4. Nauarr. in Manual. cap. 17. nu. 279. Canif. d. cap. 8. nu. 6. Molina tom. 2. disput. 334. num. secundum est.

Verfic. SED AD HUIUS QUÆSTIONIS.

Dominium rei acquisita per vsuram non transferri in creditorem.

Latè Molina tom. 2. disputat. 326. ubi & hoc versic. postquam cum seq. ad nummos vsurâ acquisitos etiam extendit: Nihil quod interdum vsurarius per accidens eorum dominium acquirat, quando eos suæ pecuniæ miscuit: etenim quantum acceruis pecuniæ sub vsurâ mutuatae idem numero apud vsurarij vel etiam tertium extat, mutuatarius ius in re vbi credit Molina d. loc. versic. illud tamen. retinebit: ut ante alios creditores sibi inde restituatur, quod ultra fortem vsurarum causâ soluit.

Verfic. HIS EVIDEM.

Et ideo DD. communiter hanc sententiam probant.

Panorm. & Ioan. Andr. in citat. ab Auctore cap. cum tu. & cap. tua nos. de vsur. Sotus. 6. de iustit. & iur. q. 1. art. 4. ad tertium. Nauarr. in manual. cap. 17. n. 265. versic. alia vero. Villalob. in commun. opin. lib. 1. numer. 69.

Num. 7.

Inquirendum est num heredes vsurarij cogantur vsuras reddere, & constat eos teneri ad vsurarum restitutionem.

Molina tom. 2. disput. 332. versic. si autem vsurarij. Sed & prætenet, si contractum vsurarum fecerint tenentur, saltem in foro conscientiarum, ad vsurarum restitutionem. Gloss. in l. si finem. ff. ad l. Pompeianam de parricid. Marant. in specul. part. 4. diffinit. 9. nu. 144. Quin Curia Paris. restitutione Salarij, adeoque ignominie notâ & pena honorabilis (ut vocant) amende eos alio quando condemnauit, teste Papon. lib. 12. tit. 7. art. 127.

Etiam si ex eo crimine nihil ad eum peruenit.

Costal. in aduersar. Pandect. ad l. quod diximus 16. §. in heredit. quod met. caus. gestum erit. Villalob. in commun. opin. lib. 1. Eman. Soar. in Theaur. recept. sent. lit. H. num. 97. & 98. Gomez. Variar. resolut. tom. 3. cap. 1. num. 85. versic. Aduertendam tamen. Imbert in Birchrid. verb. confession des accuses. versic. en oure.

Etiam iure ciuili heredem teneri, &c.

Quatenus de iure ciuili heredes ex delicto vel contractu defuncti teneantur, plenè & eruditè discussit Wesemb. in nouiss. editione Institut. ann. 1595. tit. de perper. & tempor. Ad. §. non auem.

Num. 8.

Sed nihilominus communem sententiam ipse sequor.

Hanc etiam tanquam communem sequuntur Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 51. num. 17. Cacheran. decis. 152. num. fin. Villalob. in Commun.

Commun. Opin. lit. II. nu. 3. Eman. Soar. in Theaur. recept. sent. lit. II. n. 98. Quid si vsurarius aliusve dilinquit plures heredes reliquerit, & vnus eorum non sit soluendo, aut alia ratione vsuras non restituat, an reliqui grauentur, & non quouique portiones suas hereditarias exhauriant? & non teneri cum Caietan. Medina, Sot. & Silu. decidit Molina. tom. 2. disput. 332. versic. heredes si multi sint, Licet Contrarium ab alijs responsum, si non rigore iuris, attamen vt conscientia defuncti exoneretur. Panorm. in cap. tua nos de vsur. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. quest. 5. 1. num. 18.

Versic. **QUARTO LICET.**

Licet alioqui infames testari valeant.

Nisi expresse à lege prohibiti sint testari, prout est infamis condemnatus ob libellum famosum l. v. cui. 18. §. si quis in iur. ff. qui testam. facer. poss. Iul. Clar. lib. 3. §. testam. quest. 25.

Num. 9.

Versic. **SEXTO.**

Eadem prohibito & in donatione causâ mortis obtinebit.

Grass. §. donatio causa mortis quest. 5. Eman. Soarez. in Theaur. recept. sent. lit. V. num. 86.

Iuxta resolutionem à nobis traditam.

Nempe vt donatio causâ mortis subsistat si extra testamentum fiat & parue quantitatis sit, secus si maioris partis bonorum aut certe magnæ cuiusdam quantitatis foret. Quam tamen distinctionem reprobatur Molina tom. 1. disput. 137. versic. an vero donare, vbi simpliciter vsurario donationem mortis causâ admittit, cum vniuersæ qui testari non possunt nec donare mortis causâ possint: à qua regula præter filiumfamilias qui consensu patris donat, nemo excipitur. Molina præc. loc. cit. versic. An vera. Accedit Clar. lib. 4. sentent. §. de iur. q. 7.

Versic. **SEPTIMO.**

Iudæos dicta constitutione omnino ligari.

Quidquid, inquit Grass. §. testamentum. quest. 33. nu. 6. de hac controversia sit; quia hodie in locis vbi viuunt Iudæi plerumque habent priuilegium excedendi vsuras, & defraudandi mileros Christianos, frustra de hac questione disputamus.

Versic. **OCTAVO.**

Sed & contra eos qui manifestè venditionis & emptionis titulo vsuras exercent.

An, & quatenus vsura committatur, si pretio ad certum diem soluendo carius mercator vendat quam si statim id numeraretur, Latè Couarr. lib. 2. Variar. cap. 3. nu. 6. & 7.

Versic. **NONO.**

Licet tempore testamenti improbam negotiationem dimiserat.

Et hæc opinio secundum Iul. Clar. lib. 3. §. testamentum. quest. 26. est tutor animæ, propterea iudicando aut consulendo ad eam non esse recedendum ait: cum is qui desinit fœnerari, non propterea desinat esse vsurarius. Dec. in cap. 1. nu. 22. de probat.

Versic. **DECIMO.**

Si tamen post testamentum etiam secretè vsurarii crimen comiserit, nullum erit testamentum.

Grass. §. testamentum. quest. 33. nu. 3. Panormit. tamen. In cap. quia in omnibus. nu. 10. validum esse innuit: quod in foro conscientie, verum arbitratu Molina tom. 2. disputat. 334. versic. verum autem si notorius.

Versic. **VNDECIMO.**

Ac demum post testamentum efficiatur manifestus vsurarius, irritum erit testamentum.

Accedit Molina tom. 2. disput. 334. versic. an vero.

Versic. **DVODECIMO.**

Igo opinor testamentum hoc validum effici.

Gabriel. lib. 4. de testam. conclus. 3. nu. 1. Grass. §. testamentum. quest. 33. nu. 4. & 5. Clar. lib. 3. §. testamentum. q. 26. nu. 3. versic. sed pone. & hanc opinionem tanquam æquiorē ait in praxi esse tenendam.

Versic. **DECIMO-TERTIO.**

Vt nec legata ad pias causas in eis relicta debeantur.

Molina tom. 1. disput. 137. versic. quod ad dispositiones.

Æquius tamen est, &c.

Ita etiam Grassus. §. Testamentum. q. 17. nu. 11. Gabriel. lib. 4. de testam. conclus. 3. nu. 5. Priorem tamen opinionem veriorē esse tradit Vasq. in Controu. vsu freq. lib. 3. cap. 60. nu. 6. quin posteriorē hanc opinionem vel æquitatem nullo iure probari: quia licet, inquit, pietatis causâ relaxetur solennitas testandi, ea. relatum. el. 1. cap. cum off. de testam. non tamen augetur testandi potestas.

Postremò hic notandam est circa penas ab Auctore relatas, varias quoque ab Antiquis in vsurarios decretas fuisse, quemadmodum ex Platone l. 5. de legib. Plutarch. in q. centuriar. Molin. tract. de commerc. & vsur. nu. 36. & seq. alijsque innotescit. Constat etiam legibus duodecim tabular. quadrupli pena fœneratores punitos. Alex. ab Alexandr. lib. 1. diu. genial. ca. 7. & licet postmodum vsuræ propter mercatorum necessitatē certa taxatione permisse fuere, nihilominus tamē, ea pena quoad excessum adhuc probata fuit l. 2. C. Theodos. de vsur. Successit deinde arbitraria, atque improbi fœneratores extra ordinem criminaliter, pro qualitate & frequentia delicti, puniri cœperunt; Iacob. Butt. ad l. improbum fœnus. ex quib. caus. infam. irrog. Iul. Clar. lib. 5. §. vsura. num. 5. Henric. Canis. de vsur. cap. 8. num. 12. Molinens. de contract. vsur. num. 156. Marant. in Specul. part. 6. de inquisitione. nu. 121. plene Menoch. de Arbitrar. Iud. casu. 398. Modernorum deinde moribus alię atque alię penę, vsurarijs prestitutę sunt. Etenim apud Germanos ex ordinatione Imperij, præter penam arbitrariam, improbæ vsuræ amissione fortis quæ fisco cedit, puniuntur. Klammer. in tract. de vsur. n. 29. Apud Neapolitanos totorum bonorum confiscatio est. Menoch. de Arbitrar. Iud. casu. 398. num. 49. & hoc Philippus Valesius Gallorum Rex anno. 1347. pariter secutus est. Petr. Gregor. tract. de vsur. lib. 2. cap. 3. n. 2. Sed & grauiores vsuras Ludouicus Nonus ann. 1264. & Philippus Pulcher ann. 1311. Gallorū quoque Reges, morte & proscriptione bonorum vindicauerunt. Iohann. Bened. in summ. peccator. q. 9. §. 2. Hispani etiā, quemadmodum hoc capite Auctor refert in fin. num. 2. vsurarium ita puniunt, vt pecunię ab eo sub vsuris mutuo datę debitori acquirantur, & præterea totidem nummos soluere damnatur, qui certis quibusdam modis distribuuntur: semel autem vsurarius ita punitus, si iterum in idem crimen incidere, dimidia parte bonorum: tertia vero vice, omnibus fisco atque acculatori addicendis, plectitur. Apud Belgas statuto Maximi Imperatoris Caroli. V. anno 1540. mercatoribus centesimę vsurę permisse, maiores sub nullitate contractus interdicit; ceteris autem mercaturam non exercentibus in totum vsurę prohibere sunt, sub confiscatione fortis, & publicorum vsurarium penā.

C A P. VII.

DE ANNIS REDITIVS, AN HI POSSINT
TITULO EMPTIONIS IN PECVNIA
CONSTITVI.

Num. 1.

Praxis tamen & forensis vsus apud supremam Regis tribunalia eam legem contractus, etiam omnino expressa sit, tantum admittit, & probat, vbi census perpetuus constituitur absque redimendi pacto, &c.

Census siue reditus hæc ratione constituiti à quibusdam redditus censuales, ab alijs census referuatiui vocantur, vt pote in concessione fundi referuati. Molina. tom. 2. disput. 381. versic. vt disput. qui nedum in rebus temporalibus, sed etiam in spiritualibus absque vitio simonię constitui possunt. text. & ibi